

WANDA MUSIALIK
Opole University of Technology
ORCID: [0000-0001-5548-0118](https://orcid.org/0000-0001-5548-0118)

POLISH HISTORIOGRAPHY ON SILESIA IN THE FIRST TWO DECADES OF THE 21ST CENTURY

POLSKA HISTORIOGRAFIA O ŚLĄSKU W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.

ABSTRACT: At the turn of the 20th and 21st centuries, scientific deficits and thematic deficiencies in Silesian historical research were analysed in the university environment. Both scientific works, based on classical historical methodology, and others, that did not meet these requirements, were published. In parallel with the observed decrease in the number of scientific publications, the publication activity of persons not professionally related to historical research increased. When assessing the resulting literature, in general historical publications on the history of Silesia, Silesian studies were distinguished, representing objective classical history and subjective narration, called ahistory. Scientific disciplines, within which the research into Silesian history in a fragmentary way and for utilitarian purposes is conducted, were also identified.

KEYWORDS: Silesia, academic history, ahistory, metahistory, regional history

In the 1990s, a shift from the role ascribed to history in previous years could be discerned. Reflection on the observed change prompted Wojciech Wrzosek in 2005 to pose the question: Does history have a future?¹ It was later taken up by, among others, Wiktor Werner² and Stefan Zamecki.³ Without entering a discussion

¹ Wojciech Wrzosek, *Czy historia ma przyszłość?*, [in:] *Gra i konieczność. Zbiór rozpraw z historii historiografii i filozofii historii*, ed. Grzegorz A. Dominiak, Janusz Ostoja-Zagórski, Wojciech Wrzosek, Bydgoszcz 2005, pp. 11–16.

² Wiktor Werner, *Antropologia wiedzy. Dylemat historyczności*, [in:] *Nauka i społeczeństwo w stulecie szczególnej teorii względności Alberta Einsteina (1905–2005)*, ed. Bożena Płonka-Syroka, Wrocław 2006, pp. 119–135.

³ Stefan Zamecki, *Na marginesie książki: Gra i konieczność. Zbiór rozpraw z historii historiografii i filozofii historii pod redakcją Grzegorza A. Dominiaka, Janusza Ostojy-Zagórskiego*,

on the reasons for this distinction between different types of historical writing, this article draws on their differentiation into classical history, also referred to as academic or monumental history, usually undertaken by people with specialist education, and non-classical history, referred to as alternative or “ahistory”, as the domain of enthusiasts. For them, “a description of the world is bound only to their own historical context and is incompatible with descriptions produced in other contexts”.⁴ Taking up the analysis of the directions of research interest in the past of Silesia in the years 2001–2021, it was decided to use the above division worked out in the scientific discussion devoted to the general tendencies in historical research conducted in the first decade of the 21st century. Irrespective of the distinction between the divisions of descriptions of the past, the publications in which the information about the past serves other scientific disciplines are also given, as historical works resulting from the tendency to economise history, i.e. to consider research from the point of view of the material benefits it can bring to the present.⁵

1. Classical history

In the first decade of the 21st century, academic historians adopted the indications of W. Wrzosek who reminded claims of empirically oriented researchers that the prerequisite for progress in science is “an effective identification and inventorying of ‘cognitive gaps’ existing within a given field of research”.⁶ The effort to assess the deficiency in the area of cognition of Silesia’s past was undertaken five years after the publication of a cross-sectional monograph titled *History of Silesia*⁷ by a team of authors: Marek Czapliński, Elżbieta Kaszuba, Gabriela Wąs, and Rościśław Żerelik, from the Historical Institute of the University of Wrocław. The extensive monograph *Lower Silesia* edited by Wojciech Wrzesiński (Wrocław 2006)⁸ also contributed to identifying areas of research shortcomings. It is worth emphasizing that in this volume of over 900 pages, 14 renowned researchers from Wrocław presented a new

Wojciecha Wrzosa, Bydgoszcz 2005. Oficyna Wydawnicza EPIGRAM, “Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, 52 (2007), 2, pp. 229–248.

⁴ Werner, *Antropologia wiedzy*, p. 119.

⁵ Tadeusz Srogosz, Book review: *Wojciech Wrzosek, Historia – kultura – metafora. Powstanie nieklasycznej historiografii*, Wrocław 1995, “Medycyna Nowożytna”, 3 (1996), 1–2, p. 199.

⁶ Wojciech Wrzosek, *Historia, kultura, metafora. Powstanie nieklasycznej historiografii*, Wrocław 1995, p. 357.

⁷ *Historia Śląska*, ed. Marek Czapliński, Wrocław 2002, and 2007.

⁸ *Dolny Śląsk. Monografia historyczna*, ed. Wojciech Wrzesiński, Wrocław 2006.

view at the history of Lower Silesia, not only utilizing the latest state of knowledge at that time, but also the results of their research on various problems of this region, not only political, but also social, economic and cultural. From this group also emerged an initiative to identify fragments of the past which had not yet interested Silesian historians. This task was undertaken during the conference “Research deficits of the Silesian historical sciences” in September 2007 by presenting postulates concerning economic history, social history and history of the Catholic Church. The necessity of conducting in-depth research in the field of archival science, source science, sigillography, numismatics, genealogy, and diplomatics was also recognised. The need was pointed out to take into account the latest world methodological trends, which attempt to explain problems rather than just establish facts. Attention was given to the need for analytical research covering longer periods of history and presenting matters in comparative terms, i.e. how the issues under consideration functioned during the same period but under different governments.⁹

The catalogue of guidelines was extended in 2009 during the interdisciplinary conference “Deficits of Silesian Studies” in Katowice, organised by the International Centre for Silesian Studies, established by the Conference of Rectors of Silesian Universities. The observations were presented by researchers from scientific centres in Gliwice, Katowice, Opole, Opava, Ostrava, and Wrocław. To the presented problem of deficiencies of Silesian historical research, made two years earlier in Wrocław, the necessity was added, among others, of linking with the past and examining the interdependence of social, economic, cultural, political phenomena, conducted in the standard of regional science. The above-mentioned conclusions were popularised by a post-conference collective monograph and its reviews (Artur Kamiński, Sabina Lazik-Wodarz¹⁰).

The presentation (in 2007 and 2009) of a list concerning areas of Silesia's past which had not been fully recognised set out one of the postulated research trends. The issue of its inclusion in the trend of world methodology was taken up by the participants of the international grant “Cuius Regio. Analysis of bonding and

⁹ Marek Czapliński, *Najpilniejsze deficyty śląskich badań historycznych*, [in:] *Deficyty badań śląskoznawczych*, ed. Marek S. Szczepański, Tomasz Nawrocki, Andrzej Niesporek, Katowice 2010, p. 20.

¹⁰ *Deficyty badań śląskoznawczych*; Artur Kamiński, *Konferencja “Deficyty Badań Śląskoznawczych”*, “Niemcoznawstwo”, 17 (2009), pp. 341–343; Sabina Lazik-Wodarz, *Deficyty badań śląskoznawczych. Recenzja pracy zbiorowej pod redakcją Marka S. Szczepańskiego, Tomasza Nawrockiego, Andrzeja Niesporka, Katowice, 2010*, “Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa”, 2013, 4, pp. 354–356.

destructive forces within a region determining affiliation of people (social groups) and social cohesion as a historical phenomenon”, realised within the framework of European Comparisons in Regional Cohesion, Dynamics, and Expressions (EuroCORE CODE). As a result of this project, a multi-volume collective monograph was prepared, which defines factors shaping regional distinctiveness of the inhabitants of Silesia in the period from 1000 to 2015.¹¹

Participation in the project strengthened cross-border contacts between Silesian scholars of different generations and schools, enabling joint work by historians from the Czech Republic, Germany and Poland, among others. The monographs which stand out for their high-quality content include *History of Upper Silesia. Politics, Economy and Culture of a European Region* edited by Joachim Bahlcke, Dan Gawrecki and Ryszard Kaczmarek,¹² and *Silesia and its History*, edited by Arno Herzig, Krzysztof Ruchniewicz and Małgorzata Ruchniewicz.¹³

Further cooperation with German researchers stimulated the scientific activity of a younger generation of scholars, who exposed the influence of trends connected with its belonging to state structures and German culture in Silesia. It was therefore proposed to undertake “a revision of the hitherto research as incomplete, deficient, often based on erroneous assumptions and false premises”.¹⁴ These observations guided the reflections contained, among others, in the monographs: *Upper Silesia Imagined: Around Myths, Symbols and Heroes of National Discourses*, edited by Juliane Haubold-Stolle and Bernard Linek, *Silesia. Realities Imagined*, published under the editorship of Wojciech Kunicki, and also *Silesia Invented* by Wojciech Smolorz.¹⁵ The analysis of the aforementioned publications led Aleksander Kwiatek to claim a change in the character of the Silesian studies discourse and its “departure from the rules of a transparent methodology”, as well as the predominance of victimisation themes, inspired by motifs of the “glorification of own suffering”.¹⁶

¹¹ *Cuius regio? Ideological and Territorial Cohesion of the Historical Region of Silesia*, ed. Lucyna Harc, Przemysław Wiszewski, Rościsław Żerelik, Vol. 1–5, Wrocław 2013–2015.

¹² Joachim Bahlcke, Dan Gawrecki, Ryszard Kaczmarek, *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu*, Gliwice 2011.

¹³ Arno Herzig, Krzysztof Ruchniewicz, Małgorzata Ruchniewicz, *Śląsk i jego dzieje*, Wrocław 2012.

¹⁴ Aleksander Kwiatek, *O Śląsku wymyślonym i wyobrażonym, czyli o śląskoznawstwie w ponowoczesnej narracji*, “Pogranicze. Polish Borderlands Studies”, 3 (2015), 1, pp. 19–36.

¹⁵ *Ibidem*, p. 19.

¹⁶ *Ibidem*, p. 21. Cf. Tomasz Zarycki, *Uciemżona forpocza Zachodu. Wiktyimizacja i okcydentalizacja we współczesnym polskim dyskursie regionalnym*, “Kultura i Społeczeństwo”, 49 (2005), 2, pp. 115–133.

This attitude influenced the increase in the number of publications devoted to research which, until 1989, was subject to censorship control, especially those dealing with various aspects of the German culture influence. A significant number of historical works produced in Lower Silesia were devoted to the Austrian and Prussian times, which reflected the directions of local societies and state activities at the time. Multithreaded issues were taken up – without singling out any particular subject, but mostly ignoring political matters – mainly the pre-industrial period, armed conflicts, as well as industrial civilizational transformations. The monographs on the history of the region's capital city provide an overview of the public interest in the past. At the beginning of the 21st century, the Dolnośląskie Publishing House (Wydawnictwo Dolnośląskie) published a three-volume study on the history of Wrocław prepared by university historians.¹⁷ Later, the subject was not addressed in such a comprehensive manner, and the existing body of research was extended with the history of urban districts,¹⁸ groups of bourgeoisie,¹⁹ as well as religious communities, including the Jewish one.²⁰ The *Encyclopedia of Wrocław* summarises the knowledge about the city's past and modern times.²¹ The publication was established on the occasion of the 700th anniversary of the city's founding. The work was shaped by the efforts of nearly 600 authors, which made it possible to present history in a balanced way, without national prejudices, up to the period before and after 1945. The interest in the history of Wrocław before 1945 visible in this publication remains exceptional, as after 2000, the past of other Lower Silesian municipalities was described rather sporadically. The attitude towards research on Silesian social and economic history of modern times was similar, and interest in comparative studies also declined.

¹⁷ *Historia Wrocławia*, Vol. 1: Cezary Buśko *et al.*, *Od pradziejów do końca czasów habsburskich*, Wrocław 2001; Vol. 2: Teresa Kulak, *Od twierdzy fryderycjańskiej do twierdzy hitlerowskiej*, Wrocław 2001; Vol. 3: Włodzimierz Suleja, *W Polsce Ludowej, PRL i III Rzeczypospolitej*, Wrocław 2001.

¹⁸ Grażyna Pańko, *Wrocławska dzielnica czterech wyznań jako przykład roli religii w kształtowaniu stosunków między mieszkańcami jednego miasta*, [in:] *Od konfliktu do współistnienia i współpracy*, Vol. 2: *Sąsiedzi w historiografii, edukacji i kulturze*, ed. Teresa Maresz, Katarzyna Grysińska-Jarmuła, Bydgoszcz 2017, pp. 265–282; *Osiedla Wrocławia. Historia*, ed. Halina Okólska, Tomasz Kozubek, Wrocław 2021.

¹⁹ *Mieszczanstwo wrocławskie. Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Muzeum Miejskie Wrocławia w dniach 7–9 grudnia 2000 r.*, ed. Halina Okólska, Marzena Smolak, Wrocław 2003.

²⁰ Mateusz Goliński, *Ulica Żydowska we Wrocławiu w XV w.*, “Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 67 (2012), 1, pp. 3–27; 2, pp. 19–39; 68 (2014), 1, pp. 37–58.

²¹ *Encyklopedia Wrocławia*, ed. Jan Harasimowicz, coll. Włodzimierz Suleja, Wrocław 2000.

The research on a particular topic was more often the domain of a particular researcher than of a deliberately formed long-term and multi-person team of historians representing various research centres. The exceptions were research into the effects of secularisation²² and the already mentioned *Cuius Regio* project. The majority of historical publications were authored by historians from centres of lesser academic prestige than the university, e.g., museums and archives, and dealt with topics that had not been previously recognised. These included issues related to the Napoleonic campaign²³ and aristocratic families.²⁴ They were created using the traditional methodology of historical work with a focus on cognitive filling of “white spots” and publication of sources from local archival or library resources.

Studies devoted to times past have been dominated by publications on the history of communities since the end of World War II. The range of topics explored was very broad: from the presence of the Red Army²⁵ and the formation of the new economic system,²⁶ through forced migration of the population²⁷ and the formation of the identity of new settlers,²⁸ to the functioning of the political opposition and the activities of the repressive apparatus under martial law in 1981–1983.²⁹ In the majority of cases, these were works conducted with the use of customary research procedures and most often as studies created on the basis of preserved files (not always complete) of public security organs. The tone of the published analyses was set by the accusatory initiatives of the Institute of National Remembrance (Instytut

²² Marek Derwich, *Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, Vol. 2: *Kasaty na Śląsku Pruskim i na ziemiach zaboru pruskiego*, Wrocław 2014.

²³ Andrzej Olejniczak, *Obciążenia wojenne w zachodniej części Dolnego Śląska podczas kampanii napoleońskich 1806/07 i 1813 roku*, Bolestawiec 2009; *idem*, *Wielka Armia na Dolnym Śląsku w 1813 roku*, Oświęcim 2014.

²⁴ E.g. Krzysztof A. Kuczyński, *W kręgu Carla i Gerharta Hauptmannów*, Jelenia Góra 2018, p. 597.

²⁵ *Tragedia Górnos Śląska 1945. Konferencja, Warszawa, 22 kwietnia 2015 r.*, ed. Gabriela Zielińska, Warszawa 2015; Tomasz Kruszewski, *Gwałty na kobietach niemieckich w schyłkowym okresie II wojny światowej (październik 1944–8/9 maja 1945 roku) i w pierwszych latach po jej zakończeniu*, Wrocław 2016.

²⁶ *Modernizacja czy pozorna modernizacja? Społeczno-ekonomiczny bilans PRL 1944–1989 (ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska)*, ed. Jędrzej Chumiński, Wrocław 2010.

²⁷ E.g. Paweł Kasprzak, *Administracyjne i prawne formy organizacji wysiedleń ludności niemieckiej z Polski w latach 1948–1949*, “*Studia Lubuskie*”, 4 (2008), pp. 61–74.

²⁸ E.g. Michał Surowiec, *Osadnictwo polskie na Dolnym Śląsku w latach 1945–1947 na przykładzie podlegnickiej wsi Kunice*, Wrocław 2017.

²⁹ Bartłomiej Perlak, *Internowani na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie. Ośrodki odosobnienia podległe Okręgowemu Zarządowi Zakładów Karnych we Wrocławiu (1981–1982)*, Warszawa 2017.

Pamięci Narodowej – IPN), while some studies were created on the basis of non-public archival resources of religious congregations, made available selectively and mostly to church historians.³⁰ For this reason, controversial issues, such as the scale of cooperation of this community with representatives of the Security Service or the presence of representatives of the German population in church circles, were not addressed.

In the 21st century, little consideration has been given to the situation of the Lower Silesian German minority after 1945 (Aleksandra Kruk and Piotr Pochyła³¹). However, this issue became the domain of Upper Silesian researchers who studied the presence of this population in Opole Silesia after 1989. They sought to identify the social base of the German minority and the legalisation of its activities, the construction of field organisational structures and their position as co-managers of the region, with parliamentary representation (Michał Lis³²). The approach to the native population was also modified and the unequivocally pro-Polish interpretation of the attitudes of the local population was abandoned, with a deeper study of the attitude of the power apparatus towards them (Adriana Dawid³³).

An important role in the stimulation of undertaking research topics was played by anniversaries of historical events, such as the 500th anniversary of the Reformation, the centenary of the outbreak of World War I, the Plebiscite, the Silesian Uprisings and the incorporation of a part of Silesia to the Second Polish Republic, as well as of the outbreak and the end of World War II. These events inspired the creation of collective monographs, biographical dictionaries and editions of archival sources. Moreover, studies appeared, previously absent from historiography, dealing with the expansion of Protestantism in the age of Reformation and its attitude to authority in Lower Silesia (Gabriela Wąs³⁴) and Upper Silesia (Wacław Gojniczek, Ryszard Kaczmarek³⁵), as well as architectural

³⁰ E.g. Józef Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, Vol. 1–4, Warszawa 2005–2015.

³¹ *Mniejszość niemiecka*, ed. Aleksandra Kruk, Piotr Pochyły, Zielona Góra 2015.

³² Michał Lis, *Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim 1989–2014. Z bagażem przeszłości w realiach współczesności*, Opole 2016.

³³ Adriana Dawid, *Niepolskie Opolskie. Władze polityczne i administracyjne oraz aparat bezpieczeństwa wobec proniemieckich postaw mieszkańców województwa opolskiego (1950–1956)*, Opole 2020.

³⁴ Gabriela Wąs, *Reformacja i władza. Reformy chrześcijaństwa w nurcie reformacji a spory o władzę na Śląsku w XVI i w pierwszym dwudziestoleciu XVII wieku*, Kraków 2017.

³⁵ *500 lat Reformacji na Górnym Śląsku*, ed. Wacław Gojniczek, Ryszard Kaczmarek, Katowice–Bytom 2017.

assessments of this heritage (Łukasz Galusek³⁶), whereas the outbreak of the World War I and the problems of the first global conflict were presented in collective editions through the prism of ideology, politics, economy, culture, and also the private lives of individuals (Grażyna Barbara Szewczyk, Ryszard Kaczmarek³⁷). Studies on the uprising period of Upper Silesia after the end of the World War I³⁸ did appear few times, but reconstructions of the organisation of the Upper Silesian Plebiscite and the course of the Silesian Uprisings disappeared from the research horizon. A synthesis was produced (Ryszard Kaczmarek³⁹), which placed the problem in the context of supra-regional Polish–German relations and defined the significance of the conduct of their main actors, pointing to Wojciech Korfanty and Otto Hörsig. It was also discussed how the events of 1919–1921 in Upper Silesia influenced later political conflicts, after a part of this region was incorporated into the Second Polish Republic. This context of the events was also adopted in collective studies which presented individual fates of people who were socially and politically active during the Plebiscite and the Silesian Uprisings. In some of them, attention was paid to the attitudes of the Catholic clergy at the time (Jerzy Myszor, Henryk Olszar⁴⁰).

The social perception of the Plebiscite period and the manner in which it was presented to the inhabitants of Silesia⁴¹ have served as the basis for undertaking research into historical memory, classified as metahistory. In this case, “[h]istorians in the role of memory researchers deal with what happened afterwards in relation to a given event (or set of events). [...] They inquire [...] into the senses and meanings attributed to it ‘ex post’. [...] In this way, they can determine how (and why?) it was remembered by future generations, and they can also determine which artefacts, activities, ideas, and values were referred to in the practices of its

³⁶ Łukasz Galusek, *Wszystko osiąga się przez nadzieję... Kulturowe dziedzictwo Reformacji na Śląsku*, Katowice 2017.

³⁷ *I wojna światowa na Śląsku. Historia – literatura – kultura*, ed. Grażyna B. Szewczyk, Ryszard Kaczmarek, Katowice 2016.

³⁸ E.g. *Słownik Powstań Śląskich*, Vol. 1–3, ed. Ryszard Kaczmarek, Maciej Fic, Katowice 2019–2021.

³⁹ Ryszard Kaczmarek, *Powstania śląskie 1919–1920–1921. Nieznana wojna polsko-niemiecka*, Kraków 2019.

⁴⁰ E.g. *Korfanty i inni...: rok 1918 na Górnym Śląsku*, ed. Jerzy Myszor, Henryk Olszar, Katowice 2018.

⁴¹ E.g. *Powstania śląskie i plebiscyt górnośląski w przestrzeni publicznej: kinematografia – muzyka – literatura – publicystyka*, ed. Maciej Fic, Mirosław Węcki, Katowice 2020.

commemoration”.⁴² Previously, commemoration had been an object of interest not only for historians and not only for Silesian questions,⁴³ yet it had not been considered in terms of the so-called second level of history”.⁴⁴ Ryszard Kaczmarek’s team from the University of Silesia introduced the issue of the Plebiscite and the Silesian Uprisings into this area of methodological considerations. The exploration of Upper Silesian issues led them to develop new research issues, not yet covered by syntheses, concerning the Upper Silesian contexts of the past. This resulted in a comparative study of German regions and Upper Silesia⁴⁵ in the era of the Plebiscite and the Uprisings, as well as of the fate of Poles in the Wehrmacht⁴⁶ and the attitudes of the region’s population during World War II.⁴⁷ The study was conducted within the framework of traditional classical methodology, with a full scientific and bibliographical apparatus. Among historians from Katowice, a similar approach to research was also represented by Jerzy Myszor, who reconstructed the history of the Catholic Church in Upper Silesia, especially in the Katowice diocese.⁴⁸ Owing to the innovative initiatives of the above-mentioned people and their collaborators, the Katowice centre has made its academic mark among historians of Silesian studies associated with other research centres.

Another important reason was a general decline in interest in historical research on the part of the state authorities supervising the functioning of research institutions. A top-down imposed reduction in the number of teams working on these issues forced some of the staff to change their places of employment. This led to reorganisation and lowering of the budgets of research institutions, forcing them to move to other centres and change the profile of their previous research. These factors resulted in a decrease in the number of cross-sectional publications

⁴² Tomasz Pawelec, *Metahistoria miejsc pamięci*, [in:] *Powstania śląskie w pamięci historycznej. Uczestnicy – pomniki – rocznice*, eds. Maciej Fic, Ryszard Kaczmarek, “Szkice Archiwalno-Historyczne”, 2011, 8 (special issue), p. 11.

⁴³ As part of the Oral History Archive, audio documentation of memoirs from the communist period was carried out, including accounts by representatives of the German minority.

⁴⁴ Pawelec, *Metahistoria*.

⁴⁵ Ryszard Kaczmarek, Maciej Kucharski, Adrian Cybula, *Alzacja/Lotaryngia a Górny Śląsk. Dwa regiony pogranicza 1648–2001*, Katowice 2001.

⁴⁶ Ryszard Kaczmarek, *Polacy w Wehrmachcie*, Kraków 2014.

⁴⁷ *Idem*, *Górny Śląsk podczas II wojny światowej. Między utopią niemieckiej wspólnoty narodowej a rzeczywistością okupacji na terenach wcielonych do Trzeciej Rzeszy*, Katowice 2006.

⁴⁸ Jerzy Myszor, *Kościół na Górnym Śląsku. Od diecezji wrocławskiej do archidiecezji katowickiej*, Katowice 2008, 2009, 2010; *idem*, *Duchowieństwo katolickie na Śląsku 1742–1914. Z dziejów duszpasterstwa w diecezji wrocławskiej*, Katowice 2011.

focused on the entire area of historic Silesia. Fragmentation of research took place – investigations were generally limited to the region from which a given historian came, or which was formally associated with the institutions to which their publications were affiliated. At the same time, the research attractiveness of the Silesian subject matter has visibly increased, as it has been noticed in other national university centres, e.g., in Lublin,⁴⁹ Kraków and⁵⁰ Toruń,⁵¹ and in the generation of researchers beginning their professional career.

2. Ahistory

It has already been mentioned that the first two decades of the 21st century saw the emergence of a wide current of publications about Silesia written by people without historical education.⁵² An example of a subjective history can be the work of Andrzej Hanich titled *The Martyrdom of the Clergy in Opole Silesia in the Years of the Silesian Uprisings and World War II*. It constitutes a modified version of a book published in 2009⁵³ and contains a discussion of the circumstances of the deaths of clergy persons who tragically died during the Upper Silesian Plebiscite Campaign and the Silesian Uprisings. In the part concerning World War II, it discusses the repressions of the Nazi authorities against the priests coming from Opole Silesia; the author provides also a list of monks of Opole origin conscripted into Wehrmacht who died or were lost on the Eastern Front, or died after the war in Soviet camps. He also describes the death of nuns in Nysa after the Red Army entered the city. It is surprising, however, that the work also contains documentation concerning the circumstances of the deaths of clergy members killed by Japanese soldiers in the Far East and by Communists in Albania. The title of the edition – *The Martyrdom of the Clergy in Opole Silesia* – is therefore misleading and does not correspond to its factual content. This problem may stem from the intention to

⁴⁹ Agata Mirek, *Siostry zakonne w obozach pracy w PRL w latach 1954–1956*, Lublin 2009 – mostly about nuns from Silesia.

⁵⁰ Michael Morys-Twarowski, *Wójtowie na Śląsku Cieszyńskim 1864–1918. Studium propogograficzne*, Vol. 1–3, Kraków 2018.

⁵¹ Mateusz Hübner, “Polskie dziecko w polskiej szkole”. *Polityka wojewody Michała Grażyńskiego wobec niemieckich szkół mniejszościowych na polskim Górnym Śląsku w latach 1926–1939*, “Dzieje Najnowsze”, 2019, 1, p. 77–98.

⁵² Werner, *Antropologia wiedzy*.

⁵³ Andrzej Hanich, *Martyrologium duchowieństwa Śląska Opolskiego w latach II wojny światowej*, Opole 2009.

include all the people mentioned in the publication into a “martyrologium”, a kind of a book with a short description of martyrs’ stories known in the Catholic Church.⁵⁴ In Polish scientific publications, however, the term “martyrology” is used exclusively with reference to the suffering and martyrdom of the victims of Nazi terror and mass extermination. Thus, the use of the term “martyrology” to describe the reasons for deaths of victims of various criminal systems is questionable and seems to be a kind of abuse. In the discussed publication, not all descriptions of the deaths of the victims could be the basis for such an ecclesiastical distinction.⁵⁵ Hence, the use of the term “martyrology” in the title of the aforementioned book should be regarded as an example of giving events a subjective meaning.

An example of other unprofessional activities is the book by retired Citizens’ Militia [Milicja Obywatelska] officer Wiesław Długosz devoted to the history of Groszowice,⁵⁶ formerly a village near Opole and now a district of the city. The publication was issued with the financial support of the Opole Municipal Office, but without being assessed by a reviewer, who would certainly have pointed out the need for annotations and indicated gaps in the narrative that needed to be filled. At present, it gives the impression that the author reached all the information contained in it by himself and personally conducted research, e.g., into the Middle Ages. On the other hand, as far as Polish history is concerned, he did not include important information about the long-standing existence of an active Polish minority group in Groszowice. Its representative acted in the town as a candidate for *Landtag* deputy, and the attitude of the Upper Silesian provincial authorities is evidenced by the fact that they did not approve of a Pole being elected *vogt* in this village. As regards the years of the World War II, the repressions applied to the local Poles and the deaths of some of them in concentration camps were omitted. The information not included can be found in the databases of the Silesian Digital Library. The author’s substantive deficiencies and mistakes cannot be ignored, for the book functions in a specific environment and may constitute informative material. It also enables the creation of selective history, oriented, contrary to the facts, towards disseminating the conviction of the suffering and material damage undergone by the inhabitants of Groszowice after the expulsion of Hitler’s troops.

⁵⁴ *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1971, p. 456.

⁵⁵ Those mentioned were not included among the 108 Polish martyrs murdered during World War II out of hatred for their faith, beatified by Pope John Paul II in Warsaw on June 13, 1999.

⁵⁶ Wiesław Długosz, *Dzieje Groszowic. Od roku 1236 do czasów teraźniejszych*, Opole 2017.

Historical studies, characterised by subjective evaluation, sometimes prove that they were created out of the need to build the identity of their authors and readers with a sense of connection to German culture.

For some authors, the inspiration for the historical description came from the photographs, which were turned into a source and a reason to refer to the cultural heritage. Often, this form of generating interest in history is chosen by people who are not familiar with source works of a scientific nature, so the results are rarely successful. They act out of a need to participate in the creation of the history of their own close area. A positive example of such involvement are the works of Ryszard Kasza, a retired journalist from the company press, who, using old photographs, presented in three books the history of the town of Prudnik and the Prudnik Powiat (county) in Opole Silesia.⁵⁷

3. Latest stage of research

References to the findings of historians who research Silesian history have recently appeared in publications authored by specialists in various fields. This process has a developmental character, including descriptions of historical investments and economic contacts, as well as demographic and social transformations. These issues have attracted the interest of architects (Monika Ewa Adamska,⁵⁸ Ryszard Nakonieczny,⁵⁹ Beata Kucharczyk-Brus),⁶⁰ economists (e.g., Marta Rostropowicz-Misko⁶¹), demographers (Brygida Solga⁶²), sociologists

⁵⁷ Ryszard Kasza, *Historia Prudnika fotografią pisana*, Prudnik 2017; *idem*, *Powiat prudnicki. Historia dawną fotografią pisana*, Prudnik 2018; *idem*, *Ulicami Prudnika. Z historią i fotografią w tle*, Prudnik 2020.

⁵⁸ Monika E. Adamska, *Transformacje rynków średniowiecznych miast Śląska Opolskiego od XVIII wieku do czasów współczesnych. Przerwane tradycje, zachowane dziedzictwo, nowe narracje*, Opole 2019.

⁵⁹ Ryszard Nakonieczny, *Oblicza modernizmu w architekturze. Paradygmat luksusu w architekturze modernizmu XX wieku. "Trójgłowy smok" – architektura dwudziestolecia międzywojennego na Górnym Śląsku (1922–1939)*, Katowice 2013.

⁶⁰ Beata Kucharczyk-Brus, *Mieszkanie w zabudowie wielorodzinnej – obraz ewolucji idei projektowej, uwarunkowań rozwojowych i sposobów użytkowania, na przykładzie Górnego Śląska*, Gliwice 2016.

⁶¹ Marta Rostropowicz-Misko, *Migracje ludności ze Śląska Opolskiego do Niemiec w latach 1989–2005. Aspekty demograficzne, społeczne i ekonomiczne*, Opole 2007.

⁶² *W poszukiwaniu tożsamości. Grupy mniejszościowe w Polsce i na Śląsku po 1989 roku*, ed. Brygida Solga, Piotr Pałys, Opole 2018.

(Lech M. Nijakowski,⁶³ Magdalena Lemańczyk, and Mariusz Baranowski⁶⁴), and political scientists (Marek Mazurkiewicz⁶⁵ and Andrzej Szczepański⁶⁶). References to the findings of historians of Silesian history also appear in publications on mining and geology (Stefan Gierlotka⁶⁷).

The use of the historical knowledge of researchers from other disciplines in explaining Silesian issues has become characteristic, especially in social science research and particularly in publications concerning recent history after 1956. These publications are distinguished by the methodology applied, in which the primary sources were materials generated by the author of the publication, i.e. surveys and in-depth interviews. References to Silesian history allow attention to be drawn to the continuity of certain processes of an economic nature (Maria Helena Kania, Dorota Schreiber-Kurpiers,⁶⁸ and Wanda Musialik⁶⁹). It is a pity that similar studies are not conducted for problems observed today. They would make it possible to point out the roots of current economic phenomena, and also to revise many of the common views about the consequences in Silesia of, for example, the “Prussian road to capitalism”.

A different attitude characterises research work and Documentation conservation, in which referring to the past is a well-established methodological principle. When applied in practice, such approach enables utilitarian activities, e.g., using the recipes of herbalists from the Kłodzko Valley for modern extraction of medicinal substances (Izabela Spielvogel⁷⁰). References to heritage are used in shaping

⁶³ Lech M. Nijakowski, *Dyskursy o Śląsku. Kształtowanie śląskiej tożsamości regionalnej i narodowej w dyskursie publicznym*, Warszawa 2002.

⁶⁴ Magdalena Lemańczyk, Mariusz Baranowski, *Mniejszość niemiecka w województwie opolskim jako wartość dodana*, Opole 2020.

⁶⁵ Marek Mazurkiewicz, *Regionalne uwarunkowania polityki polskiej wobec mniejszości narodowych i etnicznych na przykładzie województwa opolskiego*, “Studia Śląskie”, 2016, pp. 53–74; *idem*, *Partycypacja mniejszości niemieckiej w polskim życiu publicznym po 1989 r. – przypadek Śląska Opolskiego*, “Rocznik Ziem Zachodnich”, 1 (2017), pp. 144–164.

⁶⁶ Andrzej Szczepański, *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim po 1989 roku*, Toruń 2013.

⁶⁷ Stefan Gierlotka, *Elektryfikacja górnictwa. Zarys historyczny*, Katowice 2016.

⁶⁸ Maria H. Kania, Dorota Schreiber-Kurpiers, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce Śląska Opolskiego w XIX, XX i XXI wieku*, [in:] *Programowanie rozwoju regionu: ład ekonomiczny i środowiskowo-przestrzenny*, ed. Krystian Heffner, Opole 2007, pp. 63–80.

⁶⁹ Wanda Musialik, *Obraz powstawania kapitału ludzkiego w okresie przed- i industrialnym (1740–1939). Historyczne granice Śląska Opolskiego*, [in:] *Kapitał ludzki na Śląsku Opolskim. Przyszłość, teraźniejszość, przyszłość*, ed. Agata Zagórska, Opole 2010, pp. 7–25.

⁷⁰ Izabela Spielvogel, *Etnomedyczna analiza działalności zielarzy z Karpacza – pierwszy cech fitoterapeutów w Europie*, [in:] *Rzemiosło – w wymiarze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Craftsmanship – its local, regional and international dimension*, ed. Wanda Musialik, Roman Śmiećtański, Opole 2020, pp. 89–98.

a company's image. An example is the effect of cooperation between the Wrocław Museum of Architecture and the management of RealCo, thanks to which the monograph *Sacrum and Post-Industrialism* was published. The impulse for its creation was the location of the company's headquarters, i.e. the medieval Maria Mill in Wrocław, the reconstruction of which was associated with the restoration of the process of architectural transformations in milling and the creation of urban infrastructure, including bridges and crossings for navigation.⁷¹

Conclusions

In the last century in Poland, since 1945, historical research on Silesian studies has been conducted not only for cognitive, but also international and domestic political purposes, in order to emphasise the Polish character of Silesia. A departure from this political tendency has occurred in the last 20 years, following changes in European politics, and has resulted in publications by professional and non-professional historians. In the arising polyphony of statements, the number of amateur works by authors who refer to the past, but make little use of historical knowledge and methodology, rose sharply. Among them, a large part is formed by works created out of the need to present the author's beliefs and their subjective vision of the past. References to historical findings can be found in works from various scientific disciplines; they are also introduced in administrative and economic studies. Therefore, it is justified to divide Silesian historiography into classical (academic) history, subjective ahistory (non-classical, as well as applied historiography (conducted by authors from various scientific disciplines, who aim at utilitarian benefits, usually professional ones).

STRESZCZENIE / SUMMARY

W minionym stuleciu w Polsce, przez przeszło pół wieku tworzone historyczne publikacje śląskoznawcze nie tylko w celach poznawczych, ponieważ służyły celom założeń polityki wewnętrznej i podkreślać miały polskość Śląska. Odwrót od takiej politycznej tendencji nastąpił w okresie ostatnich 20 lat, jednocześnie zaznaczył się w opublikowanych pracach zawodowych historyków i nieprofesjonalistów. W powstałej polifoniczności wypowiedzi gwałtownie wzrosła liczba prac amatorskich, odwołujących się do

⁷¹ Maria Zwierz, *Sacrum i postindustrializm. Wschodnie wyspy odrzańskie we Wrocławiu. Historia zabudowy*, Wrocław–Warszawa 2018.

przeszłości, w niewielkim stopniu korzystających z metodologii historycznej. Wśród nich dużą część stanowią prace powstałe z potrzeby uzasadnienia przekonań autora, których skutkiem są subiektywne opisy przeszłości. Odwołania do ustaleń historycznych znajdujemy też w pracach z różnych dyscyplin naukowych, wprowadzane są również do opracowań prezentujących zagadnienia administracyjne i gospodarcze. Dlatego uzasadniony jest podział historiografii śląskoznawczej na klasyczną (akademicką), subiektywną ahistorię (nieklasyczną) oraz historiografię stosowaną, prowadzoną przez autorów różnych dyscyplin naukowych, mających na celu korzyści utylitarne.

REFERENCES

- 500 lat Reformacji na Górnym Śląsku, ed. Waław Gojniczek, Ryszard Kaczmarek, Katowice–Bytom 2017.
- Adamska Monika E., *Transformacje rynków średniowiecznych miast Śląska Opolskiego od XVIII wieku do czasów współczesnych. Przerwane tradycje, zachowane dziedzictwo, nowe narracje*, Opole 2019.
- Bahlcke Joachim, Gawrecki Dan, Ryszard Kaczmarek, *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu*, Gliwice 2011.
- Cuius regio? Ideological and Territorial Cohesion of the Historical Region of Silesia*, ed. Lucyna Harc, Przemysław Wiszewski, Rościsław Żerelik, Vol. 1–5, Wrocław 2013–2015.
- Czapliński Marek, *Najpilniejsze deficyty śląskich badań historycznych*, [in:] *Deficyty badań śląskoznawczych*, ed. Marek S. Szczepański, Tomasz Nawrocki, Andrzej Niesporek, Katowice 2010, pp. 19–30.
- Dawid Adriana, *Niepolskie Opolskie. Władze polityczne i administracyjne oraz aparat bezpieczeństwa wobec proniemieckich postaw mieszkańców województwa opolskiego (1950–1956)*, Opole 2020.
- Derwich Marek, *Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, Vol. 2: *Kasaty na Śląsku Pruskim i na ziemiach zaboru pruskiego*, Wrocław 2014.
- Długosz Wiesław, *Dzieje Groszowic. Od roku 1236 do czasów teraźniejszych*, Opole 2017.
- Dolny Śląsk. Monografia historyczna*, ed. Wojciech Wrzesiński, Wrocław 2006.
- Encyklopedia Wrocławia*, ed. Jan Harasimowicz, coop. Włodzimierz Suleja, Wrocław 2000.
- Galusek Łukasz, *Wszystko osiąga się przez nadzieję... Kulturowe dziedzictwo Reformacji na Śląsku*, Katowice 2017.
- Gierlotka Stefan, *Elektryfikacja górnictwa. Zarys historyczny*, Katowice 2016.
- Goliński Mateusz, *Ulica Żydowska we Wrocławiu w XV w.*, “Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 67 (2012), 1, pp. 3–27; 2, pp. 19–39; 68 (2014), 1, pp. 37–58.
- Hanich Andrzej, *Martyrologium duchowieństwa Śląska Opolskiego w latach II wojny światowej*, Opole 2009.

- Herzig Arno, Ruchniewicz Krzysztof, Ruchniewicz Małgorzata, *Śląsk i jego dzieje*, Wrocław 2012.
- Historia Śląska*, ed. Marek Czapliński, Wrocław 2002, 2007.
- Historia Wrocławia*, Vol. 1: Cezary Buśko *et al.*, *Od pradziejów do końca czasów habsburskich*, Wrocław 2001; Vol. 2: Teresa Kulak, *Od twierdzy fryderycjańskiej do twierdzy hitlerowskiej*, Wrocław 2001; Vol. 3: Włodzimierz Suleja, *W Polsce Ludowej, PRL i III Rzeczypospolitej*, Wrocław 2001.
- Hübner Mateusz, „Polskie dziecko w polskiej szkole”. *Polityka wojewody Michała Grażyńskiego wobec niemieckich szkół mniejszościowych na polskim Górnym Śląsku w latach 1926–1939*, „Dzieje Najnowsze”, 2019, 1, p. 77–98.
- I wojna światowa na Śląsku. Historia – literatura – kultura*, ed. Grażyna B. Szewczyk, Ryszard Kaczmarek, Katowice 2016.
- Kaczmarek Ryszard, *Górny Śląsk podczas II wojny światowej. Między utopią niemieckiej wspólnoty narodowej a rzeczywistością okupacji na terenach wcielonych do Trzeciej Rzeszy*, Katowice 2006.
- Kaczmarek Ryszard, *Polacy w Wehrmachcie*, Kraków 2014.
- Kaczmarek Ryszard, *Powstania śląskie 1919–1920–1921. Nieznana wojna polsko-niemiecka*, Kraków 2019.
- Kaczmarek Ryszard, Maciej Kucharski, Adrian Cybula, *Alzacja/Lotaryngia a Górny Śląsk. Dwa regiony pogranicza 1648–2001*, Katowice 2001.
- Kamiński Artur, *Konferencja „Deficyty badań śląskoznawczych”*, „Niemcoznawstwo”, 17 (2009), pp. 341–343.
- Kania Maria H., Schreiber-Kurpiers Dorota, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce Śląska Opolskiego w XIX, XX i XXI wieku*, [in:] *Programowanie rozwoju regionu: ład ekonomiczny i środowiskowo-przestrzenny*, ed. Krystian Heffner, Opole 2007, pp. 63–80.
- Kasprzak Paweł, *Administracyjne i prawne formy organizacji wysiedleń ludności niemieckiej z Polski w latach 1948–1949*, „Studia Lubuskie”, 4 (2008), pp. 61–74.
- Kasza Ryszard, *Historia Prudnika fotografią pisana*, Prudnik 2017.
- Kasza Ryszard, *Powiat prudnicki. Historia dawną fotografią pisana*, Prudnik 2018.
- Kasza Ryszard, *Ulicami Prudnika. Z historią i fotografią w tle*, Prudnik 2020.
- Korfanty i inni...: rok 1918 na Górnym Śląsku*, ed. Jerzy Myszor, Henryk Olszar, Katowice 2018.
- Kruszewski Tomasz, *Gwałty na kobietach niemieckich w schyłkowym okresie II wojny światowej (październik 1944–8/9 maja 1945 roku) i w pierwszych latach po jej zakończeniu*, Wrocław 2016.
- Kucharczyk-Brus Beata, *Mieszkanie w zabudowie wielorodzinnej – obraz ewolucji idei projektowej, uwarunkowań rozwojowych i sposobów użytkowania, na przykładzie Górnego Śląska*, Gliwice 2016.
- Kuczyński Krzysztof A., *W kręgu Carla i Gerharta Hauptmannów*, Jelenia Góra 2018.

- Kwiatek Aleksander, *O Śląsku wymyślonym i wyobrażonym, czyli o śląskoznawstwie w ponowoczesnej narracji*, "Pogranicze. Polish Borderlands Studies", 3 (2015), 1, pp. 19–36.
- Lemańczyk Magdalena, Baranowski Mariusz, *Mniejszość niemiecka w województwie opolskim jako wartość dodana*, Opole 2020.
- Lis Michał, *Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim 1989–2014. Z bagażem przeszłości w realiach współczesności*, Opole 2016.
- Mandziuk Józef, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, Vol. 1–4, Warszawa 2005–2015.
- Mazurkiewicz Marek, *Partycypacja mniejszości niemieckiej w polskim życiu publicznym po 1989 r. – przypadek Śląska Opolskiego*, "Rocznik Ziem Zachodnich", 1 (2017), pp. 144–164.
- Mazurkiewicz Marek, *Regionalne uwarunkowania polityki polskiej wobec mniejszości narodowych i etnicznych na przykładzie województwa opolskiego*, "Studia Śląskie", 2016, pp. 53–74.
- Mieszczaniństwo wrocławskie. *Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Muzeum Miejskie Wrocławia w dniach 7–9 grudnia 2000 r.*, ed. Halina Okólska, Marzena Smolak, Wrocław 2003.
- Mirek Agata, *Siostry zakonne w obozach pracy w PRL w latach 1954–1956*, Lublin 2009.
- Mniejszość niemiecka*, ed. Aleksandra Kruk, Piotr Pochyły, Zielona Góra 2015.
- Modernizacja czy pozorna modernizacja? Społeczno-ekonomiczny bilans PRL 1944–1989 (ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska)*, ed. Jędrzej Chumiński, Wrocław 2010.
- Morys-Twarowski Michael, *Wójtowie na Śląsku Cieszyńskim 1864–1918. Studium prozopograficzne*, Vol. 1–3, Kraków 2018.
- Musialik Wanda, *Obraz powstawania kapitału ludzkiego w okresie przed- i industrialnym (1740–1939) Historyczne granice Śląska Opolskiego*, [in:] *Kapitał ludzki na Śląsku Opolskim. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, ed. Agata Zagórska, Opole 2010, pp. 7–25.
- Myszor Jerzy, *Kościół na Górnym Śląsku. Od diecezji wrocławskiej do archidiecezji katowickiej*, Katowice 2008–2010.
- Myszor Jerzy, *Duchowieństwo katolickie na Śląsku 1742–1914. Z dziejów duszpasterstwa w diecezji wrocławskiej*, Katowice 2011.
- Nakonieczny Ryszard, *Oblicza modernizmu w architekturze. Paradygmat luksusu w architekturze modernizmu XX wieku. "Trójgłowy smok" – architektura dwudziestolecia międzywojennego na Górnym Śląsku (1922–1939)*, Katowice 2013.
- Nijakowski Lech M., *Dyskursy o Śląsku. Kształtowanie śląskiej tożsamości regionalnej i narodowej w dyskursie publicznym*, Warszawa 2002.
- Olejniczak Andrzej, *Obciążenia wojenne w zachodniej części Dolnego Śląska podczas kampanii napoleońskich 1806/07 i 1813 roku*, Bolesławiec 2009.
- Olejniczak Andrzej, *Wielka Armia na Dolnym Śląsku w 1813 roku*, Oświęcim 2014.
- Osiedla Wrocławia. Historia*, ed. Halina Okólska, Tomasz Kozubek, Wrocław 2021.

- Pańko Grażyna, *Wrocławska dzielnica czterech wyznań jako przykład roli religii w kształtowaniu stosunków między mieszkańcami jednego miasta*, [in:] *Od konfliktu do współistnienia i współpracy*, Vol. 2: *Sąsiedzi w historiografii, edukacji i kulturze*, ed. Teresa Maresz, Katarzyna Grysińska-Jarmuła, Bydgoszcz 2017, pp. 265–282.
- Pawelec Tomasz, *Metahistoria miejsc pamięci*, [in:] *Powstania śląskie w pamięci historycznej. Uczestnicy – pomniki – rocznice*, ed. Maciej Fic, Ryszard Kaczmarek, “Szkice Archiwalno-Historyczne”, 2011, 8 (special issue), p. 11–24.
- Perlak Bartłomiej, *Internowani na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie. Ośrodki odosobnienia podległe Okręgowemu Zarządowi Zakładów Karnych we Wrocławiu (1981–1982)*, Warszawa, 2017.
- Powstania śląskie i plebiscyt górnośląski w przestrzeni publicznej: kinematografia – muzyka – literatura – publicystyka*, ed. Maciej Fic, Mirosław Węcki, Katowice 2020.
- Roztropowicz-Misko Marta, *Migracje ludności ze Śląska Opolskiego do Niemiec w latach 1989–2005. Aspekty demograficzne, społeczne i ekonomiczne*, Opole 2007.
- Słownik Powstań Śląskich*, Vol. 1–3, ed. Ryszard Kaczmarek, Maciej Fic, Katowice 2019–2021.
- Spielvogel Izabela, *Etnomedyczna analiza działalności zielarzy z Karpacza – pierwszy cech fitoterapeutów w Europie*, [in:] *Rzemiosło – w wymiarze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Craftsmanship – its local, regional and international dimension*, ed. Wanda Musialik, Roman Śmiałowski, Opole 2020, pp. 89–98.
- Surowiec Michał, *Osadnictwo polskie na Dolnym Śląsku w latach 1945–1947 na przykładzie podlegnickiej wsi Kunice*, Wrocław 2017.
- Szczepański Andrzej, *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim po 1989 roku*, Toruń 2013.
- Tragedia Górnośląska 1945. Konferencja, Warszawa, 22 kwietnia 2015 r.*, ed. Gabriela Zielińska, Warszawa 2015.
- W poszukiwaniu tożsamości. Grupy mniejszościowe w Polsce i na Śląsku po 1989 roku*, ed. Brygida Solga, Piotr Pałys, Opole 2018.
- Wąs Gabriela, *Reformacja i władza. Reformy chrześcijaństwa w nurcie reformacji a spory o władzę na Śląsku w XVI i w pierwszym dwudziestoleciu XVII wieku*, Kraków 2017.
- Werner Wiktor, *Antropologia wiedzy. Dylemat historyczności*, [in:] *Nauka i społeczeństwo w stulecie szczególnej teorii względności Alberta Einsteina (1905–2005)*, ed. Bożena Płonka-Syroka, Wrocław 2006, pp. 119–135.
- Wrzosek Wojciech, *Czy historia ma przyszłość?*, [in:] *Gra i konieczność. Zbiór rozpraw z historii historiografii i filozofii historii*, ed. Grzegorz A. Dominiak, Janusz Ostoja-Zagórski, Wojciech Wrzosek, Bydgoszcz 2005, pp. 11–16.
- Wrzosek Wojciech, *Historia, kultura, metafora. Powstanie nieklasycznej historiografii*, Wrocław 1995.
- Zamecki Stefan, *Na marginesie książki: Gra i konieczność. Zbiór rozpraw z historii historiografii i filozofii historii pod redakcją Grzegorza A. Dominiaka, Janusza Ostojy-Zagórskiego, Wojciecha Wrzosa*, Bydgoszcz 2005. *Oficyna Wydawnicza EPI-GRAM*, “Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, 52 (2007), 2, pp. 229–248.

Zarycki Tomasz, *Uciemżona forpoczta Zachodu. Wiktyimizacja i okcydentalizacja we współczesnym polskim dyskursie regionalnym*, "Kultura i Społeczeństwo", 49 (2005), 2, pp. 115–133.

Zwierz Maria, *Sacrum i postindustrializm. Wschodnie wyspy odrzańskie we Wrocławiu. Historia zabudowy*, Wrocław–Warszawa 2018.

